

1. CAP-SUUNNITELMAN STRATEGIA

Taustaa

Suomen yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelma (myöh. CAP-suunnitelma) vuosille 2023–2027 on laadittu Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahaston) tuesta maaseudun kehittämiseen annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o xxx/xxx mukaisesti. CAP-suunnitelmassa on otettu huomioon myös komission 18.12.2020 antamat suositukset jäsenvaltioille yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelmien laatimista varten. CAP-suunnitelma kattaa koko Suomen.

CAP-suunnitelma on valmisteltu laajassa yhteistyössä kansallisten, alueellisten ja paikallisten sidosryhmien kanssa. CAP-suunnitelman toimenpiteiden valinnassa ja varojen kohdentamisessa on otettu huomioon alueiden ja toimijoiden erilaisuus sekä niiden vahvuudet ja mahdollisuudet, heikkoudet ja uhat sekä niistä syntyneet tavoitteet koko Suomen alueellisesti tasapainoisen kehityksen edistämiseksi. Alueellisesti hyvin erilaisten maaseutualueiden ongelmien huomioon ottamiseksi ja sitä koskevan kehittämistyön varmistamiseksi on laadittu alueelliset maaseudun kehittämissuunnitelmat, jotka vaikuttavat CAP-suunnitelman strategisiin painotuksiin ja alueilla tehtäviin valintoihin. Alueelliset suunnitelmat ja paikalliset strategiat liittyvät maakunnallisiin kehittämissuunnitelmiin, jotka ovat osa Suomen aluepoliittista järjestelmää.

Luvussa 2 esitetään keskeiset tarpeet ja tavoitteet sekä tiivistelmä SWOT-analyysistä esille nousevista tarpeista. Koska kaikkia tarpeita ei CAP-suunnitelman toimenpiteillä ja niihin varatulla rahoituksella voi täyttää, tulee tarpeiden ja tavoitteiden valinta toteuttaa strategisten painotusten perusteella. CAP-suunnitelman lisäksi tarvitaan myös vahvaa kansallista alue-, maaseutu-, maatalous-, metsä- ja ympäristöpolitiikkaa.

Maaseudun elinkeinojen kehittämisedellytysten turvaaminen, kilpailukyvyn parantaminen ja ympäristöhaasteisiin vastaaminen edellyttävät tukitoimien jatkuvuutta. Suomen kaltaisessa harvaan asutussa maassa koko maan alueellisesti tasapainoisen kehityksen varmistamiseksi on tärkeää maaseudun kehittämissuunnitelman ja maatalouspolitiikan samoin kuin muiden politiikkalohkojen yhteensovittaminen. CAP-suunnitelman kansalliset painotukset kiteytyvät kolmeen pääteemaan: aktiivisen maatalouden ja ruuantuotannon edistäminen, ilmasto- ja ympäristöviisas maatalous sekä uudistuva ja monipuolinen maaseutu.

Yhteisen maatalouspolitiikan uudistamisessa tavoitellaan kunnianhimoista lähestymistapaa ilmasto- ja ympäristökysymyksiin. CAP-suunnitelman tulee heijastella täysimääräisesti Vihreän kehityksen ohjelman ja keväällä 2020 annettujen Pelloilta pöytä – ja Biodiversiteettistrategioiden kunnianhimoa. Euroopan vihreän kehityksen ohjelman yleisinä tavoitteina on mm. vähentää päästöjä huomattavasti, varmistaa turvallisten elintarvikkeiden kestävä tuotanto, säilyttää luonnon monimuotoisuutta sekä investoida huippututkimukseen ja innovointiin. CAP-suunnitelman tulee johtaa kestävien tuotantomenetelmien käyttöön ja korkeampiin eläinten hyvinvointistandardeihin sekä edistää mm. korkeampaa kunnianhimoa kemiallisten kasvinsuojeluaineiden, lannoitteiden ja antibioottien riskien ja käytön vähentämiseksi. Koko elintarvikeketjun kattavan Pelloilta pöytä –strategian tavoitteena on lisäksi edistää kestävästä ruuan kulutuksesta ja terveellisen ruuan saatavuutta. Strategia sisältää myös aloitteita viljelijöiden aseman parantamiseksi arvoketjussa. Vihreän kehityksen ohjelman tavoitteet sekä taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden näkökulmat on sovitettu CAP-suunnitelman lähtökohtiin, tavoitteisiin ja toimenpiteisiin.

Suomen alueellisena erityispiirteenä on Ahvenanmaan itsehallinnollinen saarimaakunta, jolla on lainsäädäntöön perustuva toimivalta päättää maaseudun kehittämisen toimenpiteistä maakunnan alueella. Tämän lähtökohdan vuoksi Suomen CAP-suunnitelmassa on erillisiä Ahvenanmaan maakuntaa koskevia osioita mm. tarveanalyysissä ja maaseuturahastoa koskevilta osin.

CAP-suunnitelman tavoitteet ja toimet niiden saavuttamiseksi

CAP:n tavoite 1: Edistetään älykästä, kestäväää ja monipuolista maatalousalaa, jolla varmistetaan elintarviketurva

Erityistavoite 1: Tuki riittävien maataloustulojen ja maatilojen selviytymiskyvyn varmistamiseksi

Keskeisenä tavoitteena on turvata kotimaisen ruuan alkutuotannon kannattavuus. Vakaalla peruskannattavuuden tasolla varmistetaan alkutuotannon pitkäjänteinen kehittäminen ja mahdollistetaan investoinnit sekä turvataan tuotannon jatkuvuus. Kun kannattavuus on turvattu, on mahdollista panostaa paremmin myös muihin keskeisiin tavoitteisiin, kuten maatalouden ympäristö- ja ilmastovaikutuksiin, eettisyyteen ja eläinten hyvinvointiin.

Maataloustukirahaston toimia maatalouden jatkuvuuden ja ruuantuotannon varmistamiseksi ovat kestävyysperusteinen perustulotuki (art. 17-24), nuorten viljelijöiden täydentävä tulotuki (art. 27) ja tuotantosidonnainen tulotuki (art. 29-33). Perustulotuella varmistetaan maatalousväestön kohtuullinen elintaso. Perustulotuki on tuotannosta irrotettu tuki, jolla ei ole lainkaan tai on vain hyvin vähäisiä kauppaa vääristäviä vaikutuksia tai vaikutuksia tuotantoon. Tuotantosidonnaisen suoran tuen tavoitteena on ylläpitää vakaata raaka-aineen tarjontaa paikalliselle elintarvike- ja eläinrehuteollisuudelle. Kasviöljy- ja perunatärkkelysteollisuuden, eläinrehuja jalostavan teollisuuden sekä teurastamoiden ja meijerien kannattava toiminta on riippuvainen kotimaassa tuotetusta raaka-aineesta. Nuorten viljelijöiden täydentävällä tulotuella tarjotaan tukea nuorille viljelijöille, jotka ovat äskettäin aloittaneet tilanpidon ensimmäistä kertaa.

Suomen sijaintiin ja luonnonoloihin pohjautuva kilpailuhaitta on pysyvä ja tämä edellyttää toimenpiteitä tuotannon ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Energiatohokkaiden ratkaisujen kehittämiseen ja käyttöönottoon tarvitaan panostuksia, koska kylmä ilmasto ja viljan sekä muiden peltokasvien kuivaustarve lisäävät energiankulutusta. Alhaiset satotasot ja viljelykierto lisäävät peltoalan tarvetta sekä tarvetta kehittää tuotantoa.

Luonnonhaittojen ja muiden aluekohtaisten haittojen (art. 66) korvauksilla on mahdollista osaltaan turvata maataloustuotannon kannattavuutta ja jatkuvuutta. Luonnonhaittakorvauksilla turvataan maataloustuotannon jatkuminen Suomessa pohjoisesta sijainnista aiheutuista epäsuotuisista ilmasto-oloista huolimatta ja estetään maatalousmaan hylkääminen viljelykäytöstä. Luonnonhaittakorvaukset mahdollistavat maaseutumaisen avoimena ja hoidettuna pitämisen, edistävät kestäviä viljelyjärjestelmiä ja maatalousluonnon monimuotoisuutta pysyvillä nurmilla. Lisäksi voidaan vaikuttaa tilalukumäärän hallittuun kehittämiseen sekä taloudellisesti elinvoimaisten maatilayksiköiden säilyttämiseen ja tätä kautta maaseudun työllisyyden ylläpitämiseen ja maaseutualueiden taloudellisen kehityksen edistämiseen.

Erityistavoite 2: Markkinasuuntautuneisuuden vahvistaminen ja kilpailukyvyn parantaminen

Investoimalla tuotantorakennuksiin ja uudenaikaiseen teknologiaan vaikutetaan maatalouden rakennekehitykseen sekä tuottavuuden parantamiseen. Tavoitteena on kasvattaa yrityskokoa ja ottaa käyttöön uutta teknologiaa, jolloin yrittäjätulo kasvaa, tuottavuus paranee ja tuotannon yksikkökustannukset laskevat. Samalla vaikutetaan riskien ja ympäristökuormituksen hallintaan, työolosuhteisiin, tuotantoeläinten hyvinvointiin ja tuotantohygieniaan.

Tuottavuuden kehitys edellyttää investointeja. Maatalouden heikon kannattavuuden takia investointeja ei kyettäisi tekemään tarvetta vastaavasti ilman tukea. Erityisen tärkeitä tuet ovat kotieläintiloille sekä nuorille tuottajille tilanpidon aloitusvaiheessa ja tuotannon jatkokehittämisessä. Koska suomalaisten tilojen keskikoko on edelleen suhteellisen pieni, on kilpailukyvyn kehittämiseksi tarpeen edistää resurssien yhteiskäyttöä tarkoituksenmukaisella tavalla. Rakennemuutoksen vaatiman pääoman saaminen on turvattava. Yksityisen ja julkisen rahoituksen välineiden tulee olla yksinkertaisesti saavutettavia ja niiden muotoilua tulee kehittää muuttuvien tarpeiden mukaan.

Yritysten olisi kyettävä vahvistamaan alkutuotannosta lähteviä kilpailuetuja, joita ovat varsinkin puhtaat raaka-aineet, tuotteiden jäljitettävyyden, tuotannon vastuullisuus, kestävät toimintatavat ja mahdollisuudet erikoistua sekä toimia joustavasti ja kysyntälähtöisesti yhteistyöverkostoja hyödyntäen.

Investoinnit (art. 68) mahdollistavat uuden tuotantoteknologian käyttöönoton. Investoinnit parantavat tuettavien tilojen taloudellisia ja tuotannollisia olosuhteita korvaamalla työpanosta ja alentamalla yksikkökustannuksia. Yhteistyöllä (art. 71) voidaan kehittää maatilojen kilpailukykyä ja nykyaikaistaa tiloja.

Erityistavoite 3: Viljelijän aseman parantaminen arvoketjussa

Suomen ruokajärjestelmällä on suuri kasvu-, työllistämisen- ja vientipotentiaali, jonka täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää nykyistä vahvempaa panostusta tutkimus-, kehitys- ja innovaatio- ja investointeihin ruokajärjestelmässä. Tavoitteena on kehittää tuottavuuden kasvua kasvavaa yritysten, viranomaisten ja vienninedistämisorganisaatioiden yhteistyöllä.

Erilaiset agroekologiset ja teolliset symbioosit ja yhteistyö maatilojen ja alueen muiden yritysten kesken tarjoavat uusia mahdollisuuksia parantaa materiaalien ja prosessien sivuvirtojen hyödyntämistä sekä prosesseihin liittyviä erilaisia energiantuotantomahdollisuuksia. Digitalisaatio tarjoaa uusia mahdollisuuksia yhdistää erilaisia tuotteita, palveluja ja biomassoja tarjoavat toimijat. Samalla luodaan edellytyksiä materiaalitehokkuuden edistämiseksi ja uusille liiketoimintamahdollisuuksille.

Koko elintarvikeketju voi hyötyä tuottajaorganisaatioista (tai muista yhteistyön muodoista), jotka tukevat alkutuotannon laadun kehittämistä ja tuotannon tehostamista sekä kokoavat yhteen tarjontaa elintarviketeollisuudelle ja kaupalle.

Yhteistyö (art. 71) avulla on mahdollista luoda ja lisätä edellytyksiä laadukkaiden elintarvikkeiden tuotannolle ja jopa viennille. Sektoritoimenpiteiden (art. 39) tuottajaorganisaatioiden avulla voidaan vahvistaa viljelijöiden neuvotteluasemaa panostusmarkkinoilla, auttaa tuotannon suunnittelussa, markkinoinnissa ja viljelymenetelmien kehittämisessä sekä avustaa tuotannon suunnittelussa, tuotantokustannusten alentamisessa ja ympäristöystävällisten tuotantomenetelmien kehittämisessä.

CAP:n tavoite 2: Tuetaan ympäristönhoitoa ja ilmastotoimia ja edistetään unionin ympäristö- ja ilmastotavoitteita

Erityistavoite 4: Edistetään ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja sopeutumista sekä kestävä energiaa

Maataloudessa kasvihuonekaasupäästöt ovat peräisin hajallaan olevista biologisista päästölähteistä, jolloin niiden hillitseminen on haasteellisempaa kuin monella muulla sektorilla. Turvemaiden on peltomaiden suurin päästövähennyspotentiaali. Nämä maat ovat Suomessa yleisiä ja niiden viljelystä ja raivauksesta aiheutuvat päästöt ovat moninkertaiset kivennäismaiden päästöihin verrattuna. Maatalouden tukijärjestelmiä kehitettäessä pyritään siihen, että soiden ja turvemaiden raivaamista pelloiksi voidaan olennaisesti vähentää. Tavoitteena on edistää turvepeltojen kasvipeitteisyyttä, kevennettyjä muokkausmenetelmiä sekä vedenpinnan säätelyä EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja tarvittaessa siihen liittyvin kansallisin keinoin. Tilojen kannattavuuden ja maaseudun elinvoimaisuuden kannalta tulee löytää tasapaino ympäristövaatimusten ja rahoitettavien ympäristötoimenpiteiden välillä.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisessa on tarpeen edistää uusien viljelyvarmuutta parantavien teknologioiden ja kasvipeitteisyyttä edistävien viljelymenetelmien omaksumista, kestävien kasvilajikkeiden jalostusta sekä maataloustuotannon monipuolistamista. Ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvät tarpeet ovat yhteisiä vesiensuojelun ja luonnon monimuotoisuuden edistämisen kanssa, sillä ilmastonmuutoksen odotetaan vahvistavan säävaihtelun, sään ääri-ilmiöiden, eläin- ja kasvitautien sekä tuholaisien aiheuttamia haasteita.

Ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi ja ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi tarvitaan kansainvälistä ja kansallista tutkimusta erilaisista sopeutumis- ja päästövähennysmahdollisuuksista ja niiden

yhteensovittamisesta. Maatalouden päästöjen laskentaan ja vähentämistoimien vaikutuksiin liittyy edelleen huomattavia epävarmuuksia. Lisäksi tarvitaan tietoa päästövähennyskeinojen toimeenpanosta ja toimeenpanon kustannuksista, jotta päästövähennystoimenpiteet voidaan kohdentaa kestävästi ja kustannustehokkaasti.

Maataloustuotannon ilmastokestävyyden parantamiseksi tarvitaan ehdollisuuden (art. 11-12) ja ekojärjestelmän (art.28) toimia, maatalojen neuvontapalveluja (art. 13), ympäristösopimuksia ja ympäristösopimuksia. luonnonmukaista tuotantoa sekä eläinten hyvinvointisopimuksia (art. 65), oikein kohdennettuja investointitukia (art. 68) sekä kannustimia yhteistyöhön (art. 71). Näiden lisäksi tarvitaan tutkimusta, kokeiluja, asioita/toimista/hyvistä käytännöistä tietämyksen ja tiedon vaihtoa sekä tiedottamista.

Suomi on asettanut kansallisesti tavoitteeksi, että 2020-luvulla uusiutuvan energian osuus nousee yli 50 prosenttiin. Hajautettua, paikallisiin ja uusiutuviin energialähteisiin perustuvaa ja lähellä kulutuspaikkoja tapahtuvaa energiantuotantoa edistämällä lisätään paikallista ja alueellista energiahuoltovarmuutta sekä saavutetaan mahdollisimman suuri hyöty alueiden kilpailukykyyn ja työllisyyden edistämisessä.

Maatilat tuottavat ja käyttävät paljon energiaa. Siksi niillä on potentiaalia etsiä uusia, energiatehokkuuden kannalta kestäviä ratkaisuja, jotka voivat liittyä kotimaisen uusiutuvan energian käyttöön ja energiankäytön vähentämiseen. Tavoitteena on, että hajautettu energiantuotanto, pienen mittakaavan biokaasulaitokset ja jakeluverkot antavat maataloille mahdollisuuksia laajentaa toimintaansa energian myyntiin. Lämpöyrittäjyyden edistämisen edellytyksenä on yhteistyön lisääminen yrittäjien, metsänomistajien ja kuntien viranomaisten kesken ratkaisujen löytämiseksi taajamien lämmitykseen. Pienten laitosten ja toimijoiden kilpailukykyyn parantamiseksi voidaan vaikuttaa tila- ja yritystoiminnan sekä yhteistyön kehittämisellä.

Maatalojen energiatalouden kehittämiseksi tarvitaan energiatehokkuuteen sekä uusiutuviin energialähteiden käytön lisäämiseen tähtääviä toimia, kuten koulutusta, neuvontaa ja investointeja sekä yleisiä kehittämistoimia. Kestävän energian edistämiseksi tarvitaan toimivat ja joustavat investointituki- (art. 68), kehittämistuki- (art. 71) ja neuvontajärjestelmät (art. 13) sekä maataloille että maaseutuyrityksille.

Erityistavoite 5: Kestävän kehityksen edistäminen ja luonnonvarojen tehokas hoito

Vesien hyvän tilan saavuttaminen ja turvaaminen edellyttävät erityisesti ravinne- ja kiintoainekuormituksen sekä maaperän happamuudesta aiheutuvan kuormituksen vähentämistä. Maatalouden vesistöihin aiheuttaman hajakuormituksen hallinta edellyttää laajaa ja monipuolista keinovalikoimaa peltomaalla, kotieläinsuojien rakentamisessa ja tekniikassa, lannankäsittelyssä, vesistöjen varsilla ja vesistöissä. Kasvien tarpeen ja ympäristön olosuhteet huomioon ottava typpi- ja fosforilannoitus ovat keskiössä, kun tavoitteena on ravinteiden tehokas hyödyntäminen.

Suomessa ei juurikaan esiinny tuulieroosiota pelloilla. Sen sijaan ilmastomuutoksen myötä runsastuvien sateiden aiheuttama eroosio heikentää viljelymaan kuntoa ja lisää ravinnehuuhtoumia, sillä kiintoainekseen on sitoutuneena runsaasti fosforia. Eroosion vaikutusta voidaan vähentää perustamalla vesistöjen varsille monivuotisen kasvillisuuden peittämiä vyöhykkeitä erityisesti kalteville, eroosioherkille pelloille. Eroosioriskiä voidaan vähentää myös huolehtimalla peltomaan hyvästä kunnosta ja vesitaloudesta sekä hidastamalla veden kulkua ojastoissa ja ehkäisemällä tulvia.

Peltomaan orgaanisen aineksen määrää tulee toimenpiteiden avulla lisätä maan kasvukunnon ylläpitämiseksi, kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi, peltomaan hiilinielun kasvattamiseksi ja ilmastomuutokseen sopeutumiseksi.

Ravintetaseita voidaan parantaa huolehtimalla peltomaan rakenteesta, pH:sta, orgaanisen aineksen määrästä ja mikrobitoiminnan aktiivisuudesta. Ravintetaseiden parantamiseksi on myös keskeistä, että viljelykasvien ravintetarpeesta huolehditaan kasvupaikan olosuhteet huomioon ottaen ja hyvää satoa tavoitellen.

Ravinteiden kierrättämiseksi tarvitaan lisää toimenpiteitä, jotka parantavat lannan ravinteiden hyödyntämistä ja levityksen ajoittumista kasvukaudelle. Myös investoinnit lannan prosessointiin ja biokaasutukseen ovat

tarpeen. Kotieläintilojen sekä kasvinviljelytilojen välillä tarvitaan yhteistyötä ja logistisia sekä tiedonvaihtojärjestelmiä lannan ravinteiden hyväksikäytön edistämiseksi kasvinviljelytiloilla.

Tarvitaan myös innovatiivista ajattelua ja kokeilua erilaisten kiertotaloutta edistävien yhteistyömuotojen kehittämiseksi, jolloin eri toimijat muodostavat toisiaan hyödyttäviä yhteistyöjärjestelyjä ja edistävät samalla erilaisten sivujakeiden hyväksikäyttöä sekä erilaisten energiamuotojen hyödyntämistä.

Kasvinsuojeluaineiden käytöstä ihmisten terveydelle ja ympäristölle aiheutuvia riskejä tulee vähentää. Keskeisinä toimenpiteinä ovat kasvinsuojeluaineiden ammattimaisten käyttäjien tutkintovaatimus, koulutus ja levitysvälineiden testaus sekä integroidun torjunnan yleisten periaatteiden käyttöönoton edistäminen.

Suomen ammoniakkipäästöistä yli 90 % on peräisin maataloudesta, joten myös pääosa vähennystoimista kohdistuu maatalouteen. Tehokkaimmat toimenpiteet maatalouden ammoniakkipäästöjen vähentämiseksi liittyvät lantaan, sen varastointiin ja levitykseen: lannan huolellinen käsittely ja varastointi, lantaloiden kattaminen, lannan muokkaaminen levitysvaiheessa mahdollisimman pian maahan sekä sijoittamalla lietelanta.

Kestävän kehityksen edistämiseen ja luonnonvarojen tehokkaaseen hoitoon tarvitaan ehdollisuuden (art. 11-12) ja ekojärjestelmän (art. 28) toimia, maatilojen neuvontapalveluita (art. 13), ympäristösitoumuksia ja –sopimuksia, luonnonmukaista tuotantoa sekä eläinten hyvinvointisitoumuksia (art. 65), investointeja (art. 68), yhteistyötä (art. 71) sekä tietämyksen vaihtoa ja tiedottamista toimia (art. 72).

Erityistavoite 6: Edistetään luonnon monimuotoisuuden suojelua, parannetaan ekosysteemipalveluja ja säilytetään elinympäristöjä ja maisemia

Kansallisen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategian päätavoite on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen Suomessa vuoteen 2020 mennessä. Strategia määrittelee toimenpidetarpeita monimuotoisuuden edistämiseksi. Niityt ja muut perinteisten maatalousympäristöjen luontotyypit ovat kaikkein uhatuimpia luontotyyppisiä ja niiden lajisto on taantunut. Tarvitaan erityisiä toimenpiteitä luonnoltaan arvokkaiden kohteiden suunnitelmalliseksi ja säännölliseksi hoitamiseksi.

Muutto-, ruokailu- ja levähdysalueille kertyvien lintujen massaesiintyminen aiheuttaa satovahinkoja. Vahinkojen rajaamiseksi ja levähdysalueiden kohdentamiseksi on tarpeen tarjota linnuille erityisiä houkutuskasvustoja ja viljelijöille korvausta menetyksistä.

Luonnonmukaisen tuotannon edistäminen parantaa maatalousluonnon monimuotoisuuden edellytyksiä. Maaseutuohjelman arvioinnin mukaan eniten hyötyä luonnonmukaisen tuotannon lisääntymisestä olisi Etelä-Suomen viljanviljelyyn painottuvilla alueilla, sillä nurmivaltaisilla karjatalousalueilla luonnonmukaisen tuotannon ja tavanomaisen tuotannon välinen ero käytännön tuotantotavoissa ei ole kovin merkittävää.

Kansallisen geenivaraohjelman tavoitteiden edistäminen vaatii yhteiskunnalta toimenpiteitä alkuperäisrotujen ja alkuperäisten viljelykasvien osalta, sillä näiden lajikkeiden ja rotujen viljely tai kasvattaminen on tiloille taloudellisesti vähemmän kannattavaa kuin pitkälle jalostettujen lajikkeiden tai rotujen. Alkuperäisroduissa on tarve sekä yksilömäärien lisäämiseen että populaatioiden sisäisen geneettisen monimuotoisuuden vaalimiselle. Tavoitteita tukisivat myös näistä saatavien tuotteiden jalostuksen ja markkinoinnin edistäminen sekä siemenen ja muun lisäämismateriaalin saatavuuden parantaminen.

Luonnon monimuotoisuuden suojelun, ekosysteemipalveluiden sekä luontokohteiden ja maiseman säilyttämiseksi tarvitaan ympäristö-, ilmasto- ja muita hoitositoumuksia (art. 65), ehdollisuuden (art. 11-12) ja ekojärjestelmän (art. 28) toimia, investointeja (art. 68) sekä koulutusta ja neuvontaa (art. 13, art. 72).

CAP:n tavoite 3: Lujitetaan maaseutualueiden sosioekonomista rakennetta

Erityistavoite 7: Nuorten viljelijöiden houkuttelu sekä liiketoiminnan helpottaminen maaseutualueilla

Maataloustuotannon jatkuvuuden turvaamiseksi ja tuottajien ikärakenteen tasapainottamiseksi ala tarvitsee luopujien tilalle uusia nuoria yrittäjiä. Päätökseen tilanpidon aloittamisesta vaikuttaa merkittävästi alan yleinen kannattavuus, maine, tuottajien tulotason suhde palkansaajien tulotasoon, rahoituksen saaminen sekä tuotantoteknologian kehittyminen. Toimiva lomitusjärjestelmä kotieläintiloilla edesauttaa tuottajien jaksamista ja on yksi osatekijä alan houkuttelevuudessa. Toiminnan tueksi tarvitaan myös toimia, joilla luodaan mahdollisuuksia ja hyvä pohja kehittää yritystoimintaa heti tilanpidon alkuvaiheesta lähtien.

Taloudellinen hyvinvointi riippuu maaseutualueiden yritysrakenteen vahvuudesta ja monipuolisuudesta, jonka edistämässä innovointi on keskeisessä asemassa. On tarve varmistaa, että myös tulevaisuudessa maaseutualueilla on valmistavaa teollisuutta ja palveluita. Elinkeinorakenteen uudistaminen ja monipuolistaminen ovat välttämätön vastaus maaseudulla tapahtuvaan rakennemuutokseen. Uudistumisen keskiössä ovat aloittavat ja pienet kasvuyritykset, joka voivat ketterämmin suuntautua uusille kasvaville markkinoille ja kannattaville aloille sekä uusille markkinoille. Start-up-yritysten osuus on Suomessa alle EU:n keskiarvon, ja näiden yritysten tukemiseksi tarvitaan toimenpiteitä sekä rahoitusta. On perustelua kohdentaa julkista rahoitusta alkuvaiheen yritysten rahoittamiseen, koska yritysten mahdollisuudet saada rahoitusta markkinoilta ovat rajalliset.

Tilanpidon aloittamiseen liittyvien tukijärjestelmien (art. 27 ja 69) sekä yhteistyön (art. 71) avulla helpotetaan aloittamiseen liittyvää taloudellista taakkaa ja tilan hankintaan liittyvän rahoituksen saamista. Yritystoiminnan käynnistämisen (art. 69) ja yhteistyön (art. 71) avulla edistetään yritystoimintaa maaseutualueilla.

Erityistavoite 8: Työllisyyden, kasvun, sukupuolten välisen tasa-arvon, sosiaalisen osallisuuden ja paikallisen kehittämissä edistäminen maaseutualueilla

Maaseudun infrastruktuurissa on paljon kehitettävää. Puuttuvien laajakaistayhteyksien, ml. kyläverkkojen rakentaminen parantaa osaltaan maaseudun saavutettavuutta, mikä on välttämätöntä maaseudun elinkeinotoiminnalle ja maalla asumiselle. Toimivat tietoliikenneyhteydet luovat edellytykset nykyaikaiselle, kilpailukykyiselle yritystoiminnalle sekä palveluiden sähköistämiseksi. Esim. robotisaatio vaatii nopeita tietoliikenneyhteyksiä. Nopeat tietoliikenneyhteydet ovat myös edellytys etätyölle ja monipaikkaisuudelle. Sähköiset palvelut ovat yksi tapa maaseudun palveluiden uudelleen järjestämisessä, mutta nekin edellyttävät toimivia tietoliikenneyhteyksiä. Tieverkon parantaminen on myös tarpeellista.

Maaseutualueiden talouden uudistaminen ja monipuolistaminen edellyttävät teollisen tuotannon ja palveluliiketoiminnan kehittämistä sekä yrittäjyyteen kannustavaa dynaamista toimintaympäristöä. Kestävää kasvua saadaan aikaan monipuolisen yritystoiminnan yhteisvaikutuksella. Erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa, missä keskimääräinen tilakoko on melko pieni, on edelleen tarvetta kehittää muita toimeentulon lähteitä maatalouden rinnalle.

Bio- ja kiertotalous on maaseutualueilla keskeinen kasvun ja työllisyyden lähde. Maaseudulla olevien resurssien (pellot, metsät, työvoima) täysimittainen hyödyntäminen biotalouden kehittämisessä on tarpeen. Biotalous keskittyy ennen kaikkea korkean lisäarvon tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen.

Matkailu on Suomelle suuren potentiaalinen omaava palveluala ja kasvava vientiala. Matkailulla on merkittäviä aluetaloudellisia vaikutuksia, ala ylläpitää alueiden elinvoimaa ja työllistää eri puolilla maata.

Yhteisölähtöinen kansalaistoiminta parantaa maaseudun elinvoimaisuutta ja tasa-arvoa sekä luo edellytyksiä paikallisiin tarpeisiin perustuvien palveluiden ja elinkeinojen kehittämiseksi. Paikallisten voimavarojen käyttöön saamiseen tarvitaan ihmisten ja yhteisöjen aktivoimista ja neuvontaa sekä rahoitusta ideoiden toteuttamiseksi. Leader on hyvä esimerkki tällaisesta toiminnasta.

Maaseudun palvelujen turvaamiseksi ja kehittämiseksi sekä elinkeinojen ja toimeentulon monipuolistamiseksi tarvitaan entistä enemmän julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuutta.

Työllisyyden, kasvun, sukupuolten välisen tasa-arvon, sosiaalisen osallisuuden ja paikallisen kehittämisen edistäminen maaseutualueilla, sisältää biotalouden ja kestävä metsätalouden voidaan vaikuttaa investoinneilla (art. 68), yhteistyöllä (art. 71) sekä tietämyksen vaihdolla ja tiedottamisella (art. 72).

Erityistavoite 9: Parannetaan tapaa, jolla EU:n maatalous vastaa ruokaa ja terveyttä koskeviin vaatimuksiin

Kuluttajan tarpeiden, mieltymysten ja käyttäytymismallien huomioimiseen pitää kiinnittää yhä enemmän huomiota, ja kuluttajatiedon pitää kulkea alkutuotantoon asti. Tarjonnan kehittäminen on hidasta, mutta kiinnostus ruuan terveys- ja ympäristövaikutuksista ja tuotannon eettisyydestä kasvaa. Tulee vahvistaa eri hallinnonalojen toimia edistää koko ruokaketjun toimintaa vastaamaan nykyistä paremmin kuluttajien tarpeisiin.

Eläinten terveydenhuolto on osa kansallista laatustrategiaa ja se vahvistaa elintarviketuotantoketjun vahvuuksia kuten hyvää eläinten terveystilannetta, vähäistä lääkkeiden käyttöä ja vähäisempää mikrobilääkeresistenssiä, elintarvikkeiden turvallisuutta ja laatua sekä parantaa tilatason seuranta, läpinäkyvyyttä ja dokumentaatiota. Lyhyt tuotantoketju takaa läpinäkyvyyttä tuotanto-olosuhteisiin ja -tapaan. Tuotantoeläinten ennaltaehkäisevällä terveydenhuollolla vahvistetaan myös maatilojen riskienhallintaa.

Tuotantoeläinten olosuhteissa havaitaan edelleen puutteita. Eläinten hyvällä voinnilla voidaan vähentää lääkkeiden käyttöä ja mikrobilääkeresistenssiä. Eläinten hyvinvoinnin edistäminen edellyttää monien eri tahojen toimintaa ja yhteistyötä. Oikean tiedon kertominen suomalaisesta tuotantotavasta ja koko tuotantoketjun kattava avoimuus ovat kuluttajalle tärkeitä. Olemassa olevan ja uuden tutkimustiedon jalkauttaminen käytäntöön on tärkeää eettisen tuotannon määrittelemiseksi.

Suomessa toteutetaan kasvinsuojeluaineiden kestävä käytön kansallista toimintaohjelmaa, joka perustuu torjunta-aineiden kestävästä käytöstä annettuun direktiiviin (2009/128/EY). Tavoitteena on kasvinsuojeluaineiden käytöstä ihmisten terveydelle ja ympäristölle aiheutuvien riskien vähentäminen. Keskeisinä toimenpiteinä ovat kasvinsuojeluaineiden ammattimaisten käyttäjien tutkintovaatimus, koulutus ja levitysvälineiden testaus sekä integroidun torjunnan yleisten periaatteiden käyttöönoton edistäminen. Käytössä vielä olevien vaarallisten aineiden korvaamista muilla aineilla tai vaihtoehtoisilla menetelmillä hidastaa vaihtoehtoisten menetelmien ja vähäriskisten aineiden riittämätön saatavuus.

Maailmanlaajuisesti antibioottien runsas käyttö on johtanut resistenttien superbakteerien syntyyn. Tarvitaan toimenpiteitä antibioottien käytön vähentämiseen (EU AMR action plans). Vaikka Suomen mikrobilääkeresistenssitilanne on kansainvälisessä vertailussa erinomaisella tasolla, vaatii Suomen hyvä tilanne jatkuvaa toimintaa.

Elintarviketurvallisuusuhat kasvavat ilmastonmuutoksen ja kansainvälistymisen johdosta. Pitkät, verkostomaiset kuljetusketjut haastavat jäljitettävyyden, pakkausten rooli kasvaa ja kierrätystavoitteet lisäävät vierasaineriskiä. Kuluttajaryhmien eriytyminen laajentaa tuotevalikoimaa ja asettaa lisää paineita suojella haavoittuvia kuluttajaryhmiä, kuten lapsia ja vanhuksia, joiden oma osaaminen ja valinnanvapaus ovat rajoittuneita.

On tärkeää ylläpitää myös jatkossa korkeaa elintarviketurvallisuuden tasoa. Korkea elintarviketurvallisuuden taso säästää yhteiskunnan terveydenhoitokuluja, edistää terveyttä ja työkykyä ja toimii kilpailuvalttina elintarvikeviennissä ja on jo itsessään vientiartikkeli. Kustannustehokkuuden ja vaikuttavuuden edistämiseksi myös elintarviketurvallisuuden kannalta olennaista on arvioida ja hallita ruokaan ja ruoantuotantoon liittyviä biologisia, kemiallisia, fysikaalisia sekä ravitsemuksellisia vaaroja ja yhteisvaikutuksia ihmisten terveydelle. Uutta teknologiaa tulee hyödyntää elintarviketurvallisuuden edistämässä ja valvonnassa.

Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoite 12.3. on puolittaa vuoteen 2030 mennessä ruokahävikki jälleenmyyjä- ja kuluttajatasolla sekä vähentää ruokahävikkiä tuotanto- ja jakeluketjuissa (YK).

Ruokaa ja terveyttä koskeviin uusiin yhteiskunnan vaatimuksiin voidaan vastata eläinten hyvinvointikorvauksilla sekä luonnonmukaisella tuotannolla (art. 65), investoinneilla (art. 68) ja osaamisen kehittämisellä ja neuvonnalla (art. 72 ja 13).

CAP:n läpileikkaava tavoite: Osaamisen, innovaatioiden ja digitalisaation edistäminen

Maa- ja metsätalouden yrittäjyysosaaminen on olennainen kilpailukyvyyn osatekijä. Sen kehittäminen sekä toiminnan ja tuotannollisten kysymysten ratkaisu edellyttävät panostusta osaamisen jatkuvaan ja monipuoliseen kehittämiseen. Viljelijät tarvitsevat tukea uusien liiketoimintamallien kehittämiseen, yritystoiminnan johtamiseen, tuotannon ja markkinoinnin kehittämiseen, kilpailukyvyyn parantamiseen, innovaatioihin, neuvottelutaitojen kehittämiseen, liiketoiminta- ja digiosaamiseen sekä ympäristö-, ilmasto-, energia- ja kiertotalousasioihin sekä riskienhallintaan. Uusien liiketoimintamallien kehittämiseksi yrittäjien on seurattava ja kehitettävä tuotannon, markkinoinnin ja hallinnon tehokkuutta, opeteltava uusia yhteistyötapoja, hyödynnettävä hyvien tuotantotapojen ohjeistusta sekä huolehdittava henkilöstön hyvästä osaamistasosta.

Maatilojen riskienhallinnassa tärkeitä asioita ovat mm. viljelijöiden ammattitaito mukaan lukien taloustuntemus ja osaamisen jatkuva kehittäminen, hyväkuntoiset ja toimintaan tarkoituksenmukaiset rakennukset, joissa on toimivat hälytysjärjestelmät, maaperän hyvä kunto ja toimiva vesitalous, alueelle soveltuvat viljelykasvilajikkeet ja niiden jalostus, riittävän monipuolinen kasvivalikoima ja viljelykierto, sekä viljelijöiden jaksaminen, yhteistyöjärjestelyt, lomitukset, tuotantoeläinten terveydenhuolto sekä alaan vaikuttavien politiikkatoimenpiteiden johdonmukaisuus ja markkinoiden muutosten ennakoitavuus.

Entiseen verrattuna työn fyysisuus on vähentynyt ja yrittäjiltä vaaditaan enemmän tietoteknistä osaamista.

Kuluttajaprofilointiin ja kuluttajille suuntautuvaan viestintään tarvitaan resursseja ja välineitä. Sähköisen liiketoiminnan ja verkkopalveluiden kehittäminen ja teknologian innovatiivinen hyödyntäminen ja logististen ratkaisujen löytäminen ovat keskeisiä alan kehittymiselle. Yritykset tarvitsevat myös osaamista siinä, mitä elintarvikelainsäädännön velvoitteet tarkoittavat käytännön toiminnassa. Toteutettavuustutkimusten avulla voidaan parantaa elintarvikeyritysten investointien laatua.

Keskeisiä välineitä ovat tutkimus, koulutus ja tiedonvälitys (art. 72), neuvonta (art. 13), digitalisaation edistäminen sekä eri toimijoiden yhteistyö (art. 71).